

Bog anmeldelser

Anmeldere i dette Nummer: Underdirektør *Bernh. Baaring*, H. A.; Kontorchef, Lektor, cand. polit. *Niels Banke*; Revisor *Ingemann Boberg*, H. D.; Lektor, cand. polit. *Hans Brems*; Docent, statsaut. Revisor *Palle Hansen*; Professor, Dr. polit. *Jørgen Pedersen*.

P. Nyboe Andersen: Bilateral Exchange Clearing Policy. Ejnar Munksgaards Forlag. København. 1946. 242 Sider. (Disputats.)

Denne Afhandling omfatter 229 S. plus Bibliografi og dansk Resumé. Den består af en beskrivende Del, inddelt i 3 Kapitler og en teoretisk Del inddelt i 7 Kapitler.

1. Kapitel giver en historisk Fremstilling af Valuta-Clearingsystemets Udvikling. Den inddeles i Perioder efter Clearingsoverenskomsternes Formaal og Indhold, hvilket synes særdeles hensigtsmæssigt, og Læserne faar en god Baggrund for den senere Fremstilling.

Derefter følger et Kapitel, hvori Forf. beskriver den Politik, Staterne har ført inden for Clearing-Overenskomsternes Rammer. Først omtales den Maade, hvorpaa man har behandlet opstaaede Clearing-Saldi, det saakaldte Ventepincip og Finansieringsprincip. Det paavises, hvorledes Ventepincipet er i Strid med de Formaal, man naturligt maatte sætte sig ved Clearing-Systemets Indførelse, og hvorledes det gennemhullede paa forskellig Maade, indtil det afskaffedes i Clearingen mellem Tyskland og de okkuperede Lande under Krigen.

Spørgsmaalet om Omregningskurserne tages op til Behandling; der gives en Fremstilling af den Maade, hvorpaa navnlig Tyskland har anvendt discriminerende Kurser som handelspolitisk Middel. Derefter følger en Beskrivelse af Bestræbelserne for gennem Handelsoverenskomster at planlægge og regulere Handelen og Betalingsforholdene mellem Landene; herunder behandles tillige private Kompensationsforretninger og Foranstaltninger til Regulering af Transithandelen. Et interessant Afsnit gør Rede for den Prispolitik, som blev ført indenfor Rammerne af Clearing-Ordningen, og som navnlig tjente Tysklands Interesse i at skabe økonomiske Forbindelser. Endvidere beskrives den Kreditpolitik, som Tyskland gennemførte overfor Balkanstaterne for at opnaa et nærmere kommercielt Samarbejde, og Kapitlet slutter med en Oversigt over de vigtigste Udviklingslinier under Clearing-Systemet.

I Kapitel III søger Forf. ad statistisk Vej at belyse, hvorledes Clearing-Systemet har paavirket Handelen mellem Landene. Han gennemgaar de forskellige Forsøg, der har været gjort i denne Henseende, og retter en velbegrunnet Kritik mod nogle af dem, hvorefter han selv gaar i Gang med Problemet ved Hjælp af andre Metoder. Opgaven er paa Grund af Materialets Natur vanskelig, men han viser betydelig Opfindsomhed ved Valget af Metoder, og der kan næppe naas videre ad denne Vej. Forf. er særlig forsigtig med Hensyn til de Konklusioner, der kan drages af Undersøgelsen.

Bog anmeldelser

Anmeldere i dette Nummer: Underdirektør *Bernh. Baaring*, H. A.; Kontorchef, Lektor, cand. polit. *Niels Banke*; Revisor *Ingemann Boberg*, H. D.; Lektor, cand. polit. *Hans Brems*; Docent, statsaut. Revisor *Palle Hansen*; Professor, Dr. polit. *Jørgen Pedersen*.

P. Nyboe Andersen: Bilateral Exchange Clearing Policy. Ejnar Munksgaards Forlag. København. 1946. 242 Sider. (Disputats.)

Denne Afhandling omfatter 229 S. plus Bibliografi og dansk Resumé. Den består af en beskrivende Del, inddelt i 3 Kapitler og en teoretisk Del inddelt i 7 Kapitler.

1. Kapitel giver en historisk Fremstilling af Valuta-Clearingsystemets Udvikling. Den inddeles i Perioder efter Clearingsoverenskomsternes Formaal og Indhold, hvilket synes særdeles hensigtsmæssigt, og Læserne faar en god Baggrund for den senere Fremstilling.

Derefter følger et Kapitel, hvori Forf. beskriver den Politik, Staterne har ført inden for Clearing-Overenskomsternes Rammer. Først omtales den Maade, hvorpaa man har behandlet opstaaede Clearing-Saldi, det saakaldte Ventepincip og Finansieringsprincip. Det paavises, hvorledes Ventepincipet er i Strid med de Formaal, man naturligt maatte sætte sig ved Clearing-Systemets Indførelse, og hvorledes det gennemhullede paa forskellig Maade, indtil det afskaffedes i Clearingen mellem Tyskland og de okkuperede Lande under Krigen.

Spørgsmaalet om Omregningskurserne tages op til Behandling; der gives en Fremstilling af den Maade, hvorpaa navnlig Tyskland har anvendt discriminerende Kurser som handelspolitisk Middel. Derefter følger en Beskrivelse af Bestræbelserne for gennem Handelsoverenskomster at planlægge og regulere Handelen og Betalingsforholdene mellem Landene; herunder behandles tillige private Kompensationsforretninger og Foranstaltninger til Regulering af Transithandelen. Et interessant Afsnit gør Rede for den Prispolitik, som blev ført indenfor Rammerne af Clearing-Ordningen, og som navnlig tjente Tysklands Interesse i at skabe økonomiske Forbindelser. Endvidere beskrives den Kreditpolitik, som Tyskland gennemførte overfor Balkanstaterne for at opnaa et nærmere kommercielt Samarbejde, og Kapitlet slutter med en Oversigt over de vigtigste Udviklingslinier under Clearing-Systemet.

I Kapitel III søger Forf. ad statistisk Vej at belyse, hvorledes Clearing-Systemet har paavirket Handelen mellem Landene. Han gennemgaar de forskellige Forsøg, der har været gjort i denne Henseende, og retter en velbegrundet Kritik mod nogle af dem, hvorefter han selv gaar i Gang med Problemet ved Hjælp af andre Metoder. Opgaven er paa Grund af Materialets Natur vanskelig, men han viser betydelig Opfindsomhed ved Valget af Metoder, og der kan næppe naas videre ad denne Vej. Forf. er særlig forsigtig med Hensyn til de Konklusioner, der kan drages af Undersøgelsen.

Dette første Hovedafsnit maa i det hele betragtes som vellykket. Man faar en Beskrivelse af Clearing-Systemets Opkomst, de tekniske Metoder, der anvendes, dets Betydning som handels- og prispolitisk Instrument og, gennem det vigtige statistiske Afsnit, dets Betydning for Samhandelen mellem Landene. Dette beskrivende Afsnit danner et udmærket Udgangspunkt for den efterfølgende teoretiske Analyse, der er Afhandlingens Tyngdepunkt.

Den teoretiske Del indleder med et stort og vigtigt Kapitel, der hovedsagelig tjener til at karakterisere de Former, hvorunder Betalingerne mellem de paagældende Lande foregaar, de Formaal der forfølges, og de Midler, der anvendes for at naa dem, samt til at skabe et fornødent Begrebsapparat. Det diskuteres, hvorvidt Clearing-Tilgodehavender med Rette kan betegnes som fremmed Valuta. Forf. kommer til det Resultat, at de er en særlig Art fremmed Valuta, nemlig Valuta med begrænset Anvendelighed i Modsætning til fri Valuta. Det paavises, at Statsinterventionisme er uløselig knyttet til det bilaterale Clearingsystem. Dette kan betragtes som en særlig Form for Valutapolitik, og det fungerer som et handelspolitisk Instrument og et Middel til Konjunkturudligning. Forf. viser videre, at de kontraherende Parter mister deres Handlefrihed i Forholdet til hinanden, samtidig med at de derigennem bliver i Stand til gennem Overenskomsten at virkeliggøre deres Formaal. Betydningen af Parternes forhandlings-strategiske Position fremhæves, og de Forhold, hvoraf denne er afhængig: Landets Størrelse, økonomiske Alsidighed og Forfatningsformen belyses. Forf. søger derefter at finde de Faktorer, der præger den økonomiske Udvikling under en given Overenskomst, og dennes Tilbagevirken paa de videre indbyrdes Aftaler. Der dannes herunder flere særdeles praktiske Begreber til Brug for videre Analyse.

Kap. V. indeholder en særdeles indgaaende Analyse af henholdsvis Vente- og Finansieringsprincippet. Det undersøges, hvorvidt Anvendelsen af disse Principer hver for sig indeholder selvregulerende Kræfter med Hensyn til at udligne Clearing-Saldi. Hvis der ikke fandtes Handelsrestriktioner mellem Landene, skulde Finansieringsprincippet udlignende Tendenser i det store og hele være af samme Art som under Guldmøntfod, men deres Effektivitet svækkes under alle Omstændigheder derved, at det ikke drejer sig om en Totalsaldo, men om en bilateral Saldo. Den udlignende Tendens kan derfor betragtes som praktisk talt betydningsløs.

Ventetidens udlignende Virkning betegnes ogsaa af Forf. som betydningsløs paa kortere Sigt, mens den paa langt Sigt nødvendigvis maa give sig stærkt Udslag, idet Risikoen og Omkostningerne ved en fortsat Forlængelse af Venteperioden før eller senere vil medføre en Indskrænkning af Eksporten fra Kreditorlandet. Forf. gør imidlertid med Rette opmærksom paa, at hvor det drejer sig om en for Kreditorlandet vigtig Handelsforbindelse, vil en Udligning ad denne Vej være ganske upraktisk, hvorimod den kan forsvares, hvor det drejer sig om en mindre vigtig Forbindelse.

Forf. undersøger imidlertid omhyggeligt alle mulige Former for Handelsrestriktioner mellem de to Lande og finder, at disse mange Tilfælde vil neutralisere eller mere end neutralisere de selvregulerende Kræfter. Men Spørgsmaalet er, om ikke disse Reguleringsforanstaltningers Art og Styrke er afhængige af de paagældende Clearingsaldi og modificeres, saaledes at der bliver Mulighed for, at de selvregulerende Kræfter kan gøre sig gældende.

Hvorfor skulde Staterne ikke gennem Tilpasning af de regulerende Foranstaltninger: Importregulering, Eksportpræmier, Valutarationering m. v. søge at understøtte de svage selvregulerende Kræfter, ganske som man under Guldmøntfoden gennem Diskontopolitik eller andre kreditpolitiske Indgreb har understøttet de selvregulerende Kræfter af tilsvarende Art.

Hvorledes dette end maatte forholde sig, er der ingen Tvivl om, at den indgaaende og omhyggelige Analyse, Forf. giver, er af stor Værdi for Spørgsmaalets Belysning.

I Kap. VI diskuterer Forf. Begrebet clearing-parity-rates. Han definerer dette som den Omregningskurs, der udligner alle Clearing-Saldi; Hensigtsmæssigheden af denne Definition kan vel diskuteres, idet der vel næppe under bilateral Clearing kan siges at være nogen Nødvendighed for, at en opstaaet Saldo absolut skal udlignes; den kan vel tænkes konverteret til et langfristet Laan. Det maa vel i alle Tilfælde være af større Interesse at finde en Omregningskurs, der hindrer Opstaaen af en Saldo. Det være imidlertid som det være vil, Suveræniteten med Hensyn til Definitioner maa være tilladt.

Forf. gaar derefter over til at undersøge, under hvilke Vilkaar en Paritet kan findes eller bevares, naar der i et Land sker en generel Lønforhøjelse af en vis Højde. De Konklusioner, han derved efter en indgaaende, vel tilrettelagt og skarpsindig Analyse kommer til, er utvivlsomt rigtige, men det forekommer mig, at mange af de Tilfælde, som tages op til Undersøgelse, er saa usandsynlige og meningsløse, at Analysen ikke har noget praktisk Formaal, men højst kan tjene til at demonstrere Forf.s analytiske Evne, noget, der naturligvis har en vis Betydning i Betragtning af, at Bogen er en Doktordisputats. Det vilde dog have været ønskeligt, om Forf. i det mindste i et Resumé havde fremdraget de Tilfælde, som kan tillægges praktisk Betydning.

Det efterfølgende Kapitel behandler Vanskelighederne ved at finde Clearingpariteterne i Praksis, endvidere nogle Forslag til en automatisk Tilpasning af Omregningskursen. Argumentationen i dette Afsnit synes noget for stærkt at være paavirket af de særlige Forhold under Krigen. Dernæst følger et Afsnit om Udligning af Omkostningsforskydninger ved Hjælp af Importafgifter, Eksporttilskud eller Monopol paa Udenrigshandelen, indbyrdes Aftaler om Prisstop m. v., og Kapitlet slutter med et Afsnit om diskriminerende Omregningskurser, hvori paavises, at disse er at betragte som Symptomer paa uligevægtige Tilstande, ikke som Aarsager dertil.

Medens Forf. i de foregaaende to Kapitler har betragtet Muligheden for ved forskellige Midler at opretholde Aktiviteten, naar der var sket en Ændring (Stigning) i Omkostningsniveauet, gaar han i Kap. VIII over til at undersøge, hvilke Midler der indenfor et Clearing-Systems Rammer er til Raadighed til at skabe størst mulig Import under forøget økonomisk Aktivitet og under Forudsætning af uforandrede Grænseomkostningskurver. De Foranstaltninger, der diskuteres, er Ændring i Omregningskurser, Eksportafgifter og -præmier, samt direkte Regulering mellem Parterne indbyrdes. Undersøgelsen har samme Karakter som de foregaaende Kapitler og samme Fortrin og Mangler.

Kap. IX handler om Kapitaloverførsler under Clearing-Systemet. Efter at nogle terminologiske Spørgsmaal er afgjort og der er redegjort for de forskellige Former for Kapitalbevægelser og deres Aarsager, prøves det, hvor-

vidt der findes Kræfter, som automatisk udligner de Forstyrrelser, saadanne Kapitalbevægelser har fremkaldt paa Clearingbalancen; derefter undersøges de Midler, Myndighederne kan tage i Brug for at muliggøre eller regulere saadanne Overførsler, og Kapitlet slutter med en Behandling af det specielle Spørgsmaal om Krigsskadeerstatninger under et System af bilateral Clearing. Forf. søger Tilknytning til tidligere Fremstillinger af Kapitalbevægelsernes Problemer og paaviser paa udmærket Maade de Modifikationer, som maa indføres, naar Betalingen mellem Landene foregaar paa Clearing Basis.

I Bogens sidste Kapitel forlader Forf. den strenge bilaterale Clearing og betragter en større eller mindre Udvidelse til et tredje eller fjerde Land. Virkningen af delvis Betaling i fri Valuta undersøges, en gennem Aftale sikret trekantet Clearing behandles, en Centralisering af Afregningen hos et enkelt Land drøftes, og til Slut nævnes Tanken om en international Clearing-Union, der dog afvises som faldende uden for Afhandlingens Rammer.

Der foreligger her en værdifuld Tilvækst til den økonomiske Literatur. Emnet, hvis enkelte Sider har været behandlet i talrige Afhandlinger og Bøger, har mig bekendt ikke tidligere været optaget til systematisk teoretisk Behandling.

Fra Formens Side er der intet at udsætte paa Afhandlingen. Dispositionen synes klar og hensigtsmæssig, og Forf. demonstrerer sin fra tidligere Arbejder velkendte Evne til at finde kort og rammende Udtryk for sine Tanker.

Forf., hvis tidligere Produktion i Hovedsagen har været beregnet for et bredt Publikum, viser i dette Værk Evne til streng videnskabelig Behandling af et Emne. Han afgrænser sit Omraade meget snævert, nemlig til den *bilaterale* Clearing. Hans Beskrivelse og Analyse er farveløs og uden Antydning af Tendens. Han har tydeligt sat sig til Opgave at analysere, ikke kritisere sit Objekt. Han viser endvidere en stor Opfindsomhed med Hensyn til Metoder, hvormed han kan angribe Opgaven og ved Valg af illustrerende Eksempler.

Der er næppe Tvivl om, at Bogen vil blive staaende som et Standardværk naar det gælder Studiet af den bilaterale Clearing og dens Problemer, men dens Emne er meget snævert afgrænset, og den frembyder intet nyt i almenmetodisk Henseende. Det vilde have lyst stærkt op i den noget graa og ked-sommelige Beskrivelse og Analyse, hvis Forf. i højere Grad havde søgt at placere Clearing-Systemet i Tidens sociologiske og politiske Milieu. Det er heller ikke udelukket, at dette vilde have befrugtet selve Analysen og givet den større Perspektiv.

Jørgen Pedersen.

E. Schneider: Industrielt Regnskabsvæsen. G. E. C. Gads Forlag. København. 1945. 268 Sider. 4 Bilag.

I 1939 udgav Professor Schneider ved Aarhus Universitet Lærebogen: »Einführung in die Grundfragen des industriellen Rechnungswesens«. Denne Bog er nu udkommet paa Dansk i en omarbejdet Udgave.

Bogen har til Formaal at redegøre for de principielle Træk i det moderne interne Regnskabsvæsen til Brug ved den akademiske Undervisning i Driftsøkonomi.